

PAWEŁ JAWORSKI
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Historyczny
ORCID: [0000-0001-5256-1238](https://orcid.org/0000-0001-5256-1238)

**PROF. ZW. DR HAB. EDWARD WŁODARCZYK,
REKTOR UNIwersYTETU SZCZECIŃSKIEGO
(5 X 1946 – 7 IV 2021)**

Edward Włodarczyk należał do grona najbardziej rozpoznawalnych historyków szczecińskich. W pamięci środowiska historycznego pozostanie nie tylko jako wybitny badacz i znawca historii Pomorza w XIX i XX w., ale również jako człowiek wielce życzliwy, pełen poczucia humoru, cieszący się sympatią i szacunkiem.

Urodził się 5 X 1946 r. w Gilowie, niedaleko Strzelec Krajeńskich. Maturę zdał w Drezdenku, następnie podjął studia na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu im. Adam Mickiewicza w Poznaniu. W czasie studiów swoje zainteresowania skierował ku dziejom Niemiec i stosunkom polsko-niemieckim, o czym świadczyła praca magisterska pt. *Działalność Wiktora Kulerskiego w parlamencie Rzeszy w latach 1903–1911*, napisana pod kierunkiem prof. Zdzisława Grota. Po studiach związał się ze Szczecinem, gdzie podjął pracę asystenta w Pracowni Historii Pomorza Zachodniego Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk, kierowanej przez prof. Bogdana Dopierałę. Rozprawę doktorską pt. *Wielki przemysł Szczecina w latach 1850–1914* obronił na UAM w 1977 r. Powstała w jego macierzystej Uczelni, gdzie uczestniczył w pracach – kierowanego przez prof. Gerarda Labudę – zespołu badawczego, którego celem było przygotowanie obszernej syntezy historii Pomorza.

Edward Włodarczyk należał do historyków, którzy podejmowali pionierskie tematy dotyczące historii regionu zachodniopomorskiego, skupiając się na zagadnieniach z zakresu historii gospodarczej i społecznej. Przecierał tym samym

ścieżki badawcze, wypracowując staranny warsztat specjalisty dziejów obszaru nadbałtyckiego. O stałym rozszerzaniu pola zainteresowań badawczych świadczyła monografia opublikowana w 1987 r. pt. *Rozwój gospodarczy miast pruskich prowincji nadbałtyckich w latach 1808–1914*. Praca ta stała się podstawą do przeprowadzenia rok później kolokwium habilitacyjnego i uzyskania tytułu doktora habilitowanego, nadanego (jak i poprzednie) przez Wydział Filozoficzno-Historyczny UAM. Autor badaniami objął w niej Kłajpedę, Królewiec, Pilawę, Elbląg, Gdańsk, Ustkę, Darłowo, Kołobrzeg, Szczecin i Świnoujście. Wykazał, że w XIX w. niemieckie miasta portowe nad Bałtykiem wprawdzie się rozwijały, ale tempo ich rozwoju było wolniejsze niż w innych częściach Rzeszy. Również dowiódł, że wynikało ono z oddalenia od surowców przemysłowych oraz ich agrarnego, zacofanego zaplecza, a także słabości finansowej lokalnych elit gospodarczych. Ponadto wykazał, że na te niekorzystne uwarunkowania miała wpływ polityka ekonomiczna Niemiec, w skali państwa traktująca nadbałtyckie porty jako drugorzędne.

Po habilitacji, w 1989 r. Edward Włodarczyk objął funkcję kierownika Pracowni w Instytucie Historii PAN w Szczecinie, a w 1992 r., po powołaniu Uniwersytetu Szczecińskiego, uzyskał stanowisko profesora w Zakładzie Historii Nowożytnej XVI–XVIII w. Monografia habilitacyjna stała się zaczynem dalszych badań Edwarda Włodarczyka nad historią ośrodków miejskich. Rozwinął wówczas badania porównawcze, dotyczące struktur społecznych i zawodowych poszczególnych miejscowości. Zaowocowały one w sensie metodologicznym, w modelowej klasyfikacji miast pruskich w okresie dziewiętnastowiecznej industrializacji. Wzbogacił też dorobek publikacyjny współautorstwem syntezy historii Szczecina (wyd. 1993), przełożonej na języki angielski i niemiecki, a także cennymi źródłowo rozdziałami w tomie IV *Historii Pomorza* (wyd. 2000), prezentującymi dzieje społeczności miejskich Pomorza Zachodniego, Prus Zachodnich i Prus Wschodnich, którym towarzyszyły wydawnictwa źródłowe dotyczące historii Szczecina, Kaszub, Pomorza.

W latach 90. XX w. nastąpił rozwój szerszej współpracy Profesora z niemieckimi ośrodkami naukowymi, tzn. uniwersytetami w Greifswaldzie i Rostocku oraz z Komisją Historyczną Meklemburgii. Angażował się też w znaczące przedsięwzięcia organizacyjne, jak Kongres Pomorski w 1998 r., ważne sympozja w Akademii Europejskiej w Kulicach, uczestnictwo w Stałej Konferencji Historyków Krajów Basenu Morza Bałtyckiego z siedzibą w Greifswaldzie. Dodać należy, że

już w 1996 r. stanął na czele redakcji cenionego czasopisma „Studia Maritima”, a wyniki badań publikował nie tylko na łamach czołowych polskich czasopism, lecz także i za granicą – w Niemczech i Estonii. Brał udział w pracach Prezydenckiej Rady Kultury Miasta Szczecina. Podsumowaniem jego dorobku w tym czasie był tytuł profesora nauk humanistycznych uzyskany w 1999 r. Profesor współtworzył też *Encyklopedię Szczecina* i *Atlas Historyczny Pomorza Zachodniego*.

Przez dwie kadencje (od 1996 r.) sprawował funkcję dziekana Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, następnie również przez dwie kadencje (od 2002 r.) był dyrektorem Instytutu Historii US. Od 2008 r. był prorektorem do spraw kształcenia, a w 2012 r. wybrano go na rektora Uniwersytetu Szczecińskiego i funkcję tę sprawował przez dwie kadencje.

Nie sposób wymienić wszystkich aktywności Profesora, angażującego się w życie wielu organizacji, instytucji i towarzystw, lecz głównie w badania historyczne, popularyzację historii, a także szeroko pojętą działalność kulturalną. Uczestniczył w działalności organizacyjnej Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego, Polskiego Towarzystwa Historycznego (w latach 2000–2008 był jego prezesem), a w 2014 r. pełnił funkcję gospodarza XIX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Szczecinie.

Blisko współpracował z wrocławskim środowiskiem historyków. Recenzował prace doktorskie i habilitacyjne, zasiadał przez wiele lat w Komitecie Naukowym „Śląskiego Kwartalnika Historycznego Sobótka”. Uczestniczył w konferencjach organizowanych w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, w którym miał serdecznych przyjaciół.

Profesor Edward Włodarczyk zmarł 7 IV 2021 r. Spoczął na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie, żegnany przez pogrążonych w żalu Przyjaciół, Uczniów i Współpracowników.

